

Forandringer

Taler

Gro Harlem Brundtland

Dato

1 januar 1989

Sted

NRK radio og fjernsyn

Omstendigheter

Nyttårstale

- 1 Ved dette årsskiftet er jeg glad for den oppslutning vi har fått om det som har vært helt nødvendig å gjøre. Mange har merket at de har fått mindre å rutte med. Jeg vet at det har vært vanskelig, spesielt for dem som fra før har minst.
- 5 Året som gikk har vært preget av forandring. Av omstillinger i vårt næringsliv. Forandringer i vår økonomi. Forandringer i verden omkring oss. Vi har endret en del av det gamle. Vi har lagt grunnlaget for noe nytt. Det har vært en prosess de fleste av oss har merket. På godt og vondt.
- 10 Vi har bak oss et par vanskelige år. De har krevd mye av alle. Vi har brukt sterk medisiner for å få orden på norsk økonomi. Men det var ikke mulig å fortsette å bruke langt mer enn de verdier vi skapte. Hvis vi hadde fortsatt å skyve problemene foran oss, ville vi i dag stått overfor enda større vanskeligheter.
- 15 Det hadde vært hyggelig nå å kunne si at problemene er over. Men vi kan ikke det, ikke riktig ennå. Vi har kommet så langt at vi kan løfte foten fra bremsepedalen. Men det er for tidlig å sette farten opp. Nå er det viktig at vi tar vare på det vi har vunnet. La oss bruke såkornet slik at det skaper vekst og trygger arbeidsplassene.
- 20 Mange - altfor mange - går inn i 1989 uten arbeid. Uten den trygghet for seg og sin familie som vi vil skal være en selvfølge.
- 25 «Lediggang er roten til alt ondt,» heter det gamle ordtak. Ja, arbeidsledighet er nedbrytende for den som rammes, og stor arbeidsledighet er nedbrytende for et helt samfunn. Det er sløsing med de viktigste verdiene vi har - den enkeltes innsats og tiltakslyst. Det å være i virksomhet, få bruke sine evner og krefter er

viktig for oss alle. Derfor legger vi så stort arbeid i kampen for full sysselsetting.

30

Men det er ingen selvfølge at Norge har lavere arbeidsledighet enn andre land. Mange land har en høy og varig arbeidsledighet, som er med på å holde priser og lønninger nede. I Norge må vi greie dette på en annen måte. Vi vil ikke ha stor arbeidsledighet.

35

Det krever en innsats fra oss alle.

Det er ikke bare på håndballbanen under De olympiske leker at godt lagarbeid og stor innsats gir de beste resultatene. Slik må vi tenke også når Norge og Lillehammer skal møte både de idrettslige og de andre utfordringene som arrangerer av Vinter-OL i 1994.

40

Vi setter nå inn store midler for å bekjempe ledigheten. Samtidig er den varige løsningen at vi skaper mer, selger mer og kan konkurrere bedre. Det er bare slik vi kan skape de verdier vi trenger for å løse de mange oppgavene vi har - i eldreomsorg og helsevesen, i barnehager og skole. Det er bare slik vi kan sikre arbeid for alle.

45

Det finnes ingen snarvei til disse målene. Det er opp til oss selv. Hvor flinke vi er til å dra lasset sammen, og den innsats vi alle gjør.

50

Ved franske jernbaneoverganger står det gjerne en advarsel som sier: «Husk at et tog kan skjule et annet.» Vi må heller ikke la problemene stjele hele synsfeltet. Bak det ene toget - det som heter mismot og handlingslammelse - kan skjule seg det neste: Et som heter pågangsmot og handlekraft. Og det er vel ingen tvil om hva vi skal velge?

55

Det jeg har på hjertet er dette: Vi skal se problemene i øynene, men la oss ikke stirre oss blinde på dem.

60

Jeg er optimist. Det vi i fellesskap har gjort, har vært med på å skape nye muligheter. Jeg er trygg på at vi skal greie det som gjenstår før vi er over også denne kneika. Det farligste vi nå kan gjøre er å la pessimisme få taket på oss. Tvert imot, nå mobiliserer vi ideer og innsats i alle deler av samfunnet.

65

I Odda har fem ildsjeler i fotballklubben startet en kampanje mot pessimisme.

De ønsker å få folk til å tenke positivt. «Tenk positivt - bruk Odda» er mottoet deres. Jeg håper de får mange med seg og at dette også kan inspirere andre.

70

For bildet er heldigvis ikke så svart som enkelte gir inntrykk av. Mange næringer går bedre enn på lenge.

75

På Kongsberg er det vokst fram mange nye og mer fremtidsrettede arbeidsplasser, etter omleggingen av våpenfabrikken. Moelven Industrier på Hedmarken har for første gang på mange år solgt hus til Sverige.

80

Det er et resultat av at vi nå står bedre rustet i konkurransen med andre land. Når vi sier at det er nødvendig med nøkternhet i inntektsoppgjøret også denne våren, er det nettopp for å styrke mulighetene for norske varer og tjenester i kampen om kundene - både ute og her hjemme.

85

Vi skal stille krav til hverandre om innsats. Det har vi lov til. Men det er også spørsmål om å produsere de riktige varene og tjenestene. Fremover ser vi konturene av et internasjonalt konkurranseklima der kunnskap blir stadig viktigere. Det er derfor vi har økt innsatsen i forskning og i utdanning, og bedret vilkårene for studenter.

90

Vi har lenge hatt gode inntekter av å selge råvarer til utlandet. Nå må vi foredle mer av de råvarene selv, og ikke overlate det til andre. Da vil vi få flere ben å stå på, en tryggere økonomi og tryggere arbeidsplasser.

Så dere også fjernsynsprogrammet en søndag før jul om det å være kreativ?

95

Da møtte vi et menneske som hadde vist pågangsmot og oppfinnsomhet. Hun hadde fått til store forandringer på Brødholt sykehjem til beste for beboerne, som er psykisk utviklingshemmede. Dette er bare et av mange eksempler på den nytenkning og forandring som nå skjer for eksempel innenfor vårt helsevesen.

100

Det er en slik innstilling vi trenger mer av på alle områder. Det gir resultater.

105

Det er mye som kan gjøres bedre, ved at vi gjør det annerledes. Både i offentlig og privat virksomhet. La meg minne om en ting som ikke koster noe: Vi må bli flinkere til å samarbeide, også på tvers av profesjonsgrensene. Det er resultatene som teller. Vi får gjort mer hvis vi alle har akkurat det for øye. Vi trenger rett og

slett litt mer lagånd. La oss sammen sette brukerne og løsningen av oppgavene midt i sentrum.

110 I Norge har vi heldigvis god tradisjon for at de store interesseorganisasjonene også viser samfunnsansvar. Lønnsoppgjøret i fjor er et godt eksempel på akkurat det.

Organisasjoner søker å ivareta sine medlemmers interesser. Det er deres
115 oppgave. Men nettopp fordi de er talsmenn for en bestemt gruppe, kan de heller ikke forventes å ta ansvaret for helheten. Summen av alle kravene kan bli slik at alle blir tapere. Gruppeinteressene er blitt sterkere. De har store muligheter til å påvirke hvordan morgendagens Norge skal se ut. Det stiller igjen langt større krav til regjering og storting, kommunestyrer og fylkesting. Det
120 gjelder å ta ansvar også for helhetsvirkningene, skal vi kunne ivareta våre felles interesser.

Samtidig har vi opplevd at de folkevalgtes evne til å ta beslutninger er trukket i tvil. De folkevalgte, ja, vårt politiske system, har vært utsatt for nokså sterke
125 angrep. Det blir kanskje slik i vanskelige tider. Men trenger vi ikke også å støtte opp om vårt demokrati?

Det er feil å tro at færre folkevalgte vil bety at folk flest får mer makt. La oss ikke glemme at de mange tusen politisk tillitsvalgte er den delen av samfunnets
130 ledelse som folk selv har valgt. Fordelen er jo at de kan byttes ut. Det er ulike partier og meninger å velge mellom.

I år skal vi markere 175-års jubileet for vår grunnlov og vår selvstendighet. 1989 er også valgår. Da er det særlig viktig med et aktivt samfunnsengasjement.

135 Vårt demokrati krever debatt, det krever deltakelse og en aktiv holdning fra oss alle. Våre folkevalgte kan heller ikke gjøre en god jobb uten det.

Det er i dag faktisk 30 000 personer som er valgt til politiske verv - i
140 kommunestyrer, fylkesting, utvalg, nemnder og råd. De aller, aller fleste av dem gjør jobben på sin fritid, og de arbeider for det de tror på.

Jeg vil benytte denne anledningen til noen tanker om morgendagens Norge. Om de målene vi skal sette oss, ikke bare for 1989, men for 90-årene:

- Det viktigste er dette: Det skal være bruke for alle. vi skal ikke tillate at arbeidsledighet får fotfeste. I det norske velferdssamfunnet har hver enkelt noe å gi. Vi trenger alles bidrag og vi har lov til å vente at alle er med.

150

- Så må vi sørge for at alle får del i den velstanden vi sammen bygger ut. Vi skal ikke la noen gruppe, stor eller liten, falle utenfor velferdssamfunnet. I land etter land ser vi nå en utvikling der en stor del av befolkningen øker sin levestandard, mens et mindretall faller utenfor. Slik må det ikke bli i vårt land.

155

- Jeg er også opptatt av våre barns oppvekstmiljø og muligheter. Det må være et viktig perspektiv for alt vi gjør. Vi ønsker et samfunn der barn får den trygghet, kjærlighet, stimulans og nærhet de trenger. Da må vi også ha de eldre med som aktive deltagere i samfunnet.

160

Dagens småbarnsfamilier må bruke mange krefter på å få hverdagen til å henge sammen. De fleste unge i dag ønsker å kunne ha både familieliv og yrkesliv. Det stiller nye krav til måten vi ordner samfunnet på. Vi må hjelpe de unge familiene til å greie sin viktige oppgave. Det er noe som burde forene oss alle, på tvers av generasjoner.

165

Det er bare slik vi kan skape et samfunn der det er tid og omtanke nok, også for eldre og syke.

170

I fjor ble det født flere barn enn noen gang tidligere i 80-årene. Nesten 60 000 barn kom til verden. Bærer ikke det bud om optimisme og tro på fremtiden?

Årets barnetimebok - skrevet av barn fra hele landet - handler om miljø. 16-årige Marianne Bøe minner oss i to setninger om noe viktig, når hun skriver:

175

«Miljøvern er ikke bare vern om natur. Men også om miljøet oss mennesker imellom.» Hun har helt rett.

180

Kulturlivet og de frivillige organisasjonenes arbeid er viktig, ikke minst i trange tider. I Oslo har skoleklasser og fritidsklubber brukt malerkosten og gjort T-banestasjoner triveligere. Et lite eksempel på hvordan vi selv kan være med på å gjøre hverdagen hyggeligere for hverandre. Slik kan vi ta medansvar for det som er vårt eget, men hvor det er så lett å skyve ansvaret fra seg. Det er slikt som utvikler fellesskap og samhørighet mennesker imellom. Det knytter oss sammen.

185 Det hjelper oss til å slå rot i et miljø, slik vi alle trenger. La oss huske, det trenger også våre nye landsmenn.

Vi har et felles ansvar for fremtiden. Men viser ikke like lett at vi må ta ansvaret i fellesskap, også for dagens samfunn. Vi er avhengige av hverandre. Vi kan gi
190 hverandre mer trygghet og mer omtanke - enten det er i hjemmet eller på arbeidsplassen, i naboskapet eller på skolen. Vi kan alle litt raskere rekke ut en hånd. Det er våre egne holdninger som preger det vi sammen skaper.

Vi opplevde i året som gikk ulykker som gjorde dypt inntrykk på oss alle. Vår
195 dype medfølelse går i disse dager til det jordskjelvrammede Armenia. I ruinene av sammenraste bygninger er det funnet titusentalls døde. Lidelsene er ufattelige. Fra hele verden strekkes det ut en hjelpende hånd.

I vårt eget land krevde flyulykken i Brønnøysund 36 menneskeliv. Bussulykken i
200 Måbødalen rammet 16 svenske skolebarn og voksne på skoletur.

Ulykker oppleves alltid så meningsløse. Men tapene de gir må gjennomleves.

Det er i slike stunder nærheten og fellesskapet i våre små lokalsamfunn viser sin
205 styrke. Da opplever vi hvor avhengige vi er av hverandre. Og hva vi kan bety for hverandre. «Intet menneske er en øy, helt og ubeskåret seg selv,» som den engelske dikteren John Donne en gang skrev. Ingen nasjon heller. Vi føler dette kanskje sterkest når ulykker rammer. Da blir vi minnet om hvor sårbare vi mennesker egentlig er.

210

Truslene mot vårt miljø minner oss om det samme. Det er nødvendig med omfattende politiske tiltak, både nasjonalt og internasjonalt.

Vi vil møte mange konflikter som vi må finne løsninger på: Det kreves en ny
215 holdning på alle plan og i alle miljøer. Det hver og en kan bidra med, er samtidig avgjørende. Hensynet til vårt miljø må også starte i det små.

Hvordan skal vi for eksempel få holdninger til det å ta hensyn til natur og miljø, hvis vi ikke er så nøye med hva vi kaster fra oss der vi går og står? Jeg lærte den
220 leksen som liten - som så mange andre. Lærer barna våre det samme i dag?

Det er så fint ved dette årsskiftet å kunne se tilbake på en så positiv utvikling

internasjonalt. Det er nytt håp om avspenning og nedrustning. Dialog har avløst
225 konfrontasjon. Det er våpenhvile i flere tidligere krigsområder. FN spiller en
viktig rolle, slik vårt viktigste internasjonale redskap må gjøre - hvis vi skal skape
en bedre organisert verden og en fremtid med større trygghet for alle.

Vi er inne i en løfterik utvikling. Kanskje er det håp om at krig og konflikter kan
230 bli stadig mindre aktuelle. Det kan vi trenge, med de nye fiendene vi har fått å
kjempe mot. Krigen mot miljøødeleggelsene og verdens fattigdom kan landene
føre sammen.

Jeg vil gratulere alle som har deltatt i FNs fredsbevarende styrker med
235 fredsprisen for 1988.

Dere som har deltatt i de fredsbevarende styrkene - og alle andre som gjør en
innsats ute, i fredskorpset, i misjonens tjeneste og i annet humanitært og
fredsskapende arbeid - er med på å forme det inntrykk som omverdenen har av
240 vårt land. Vi har i dere mange gode ambassadører.

Til slutt vil jeg få uttrykke våre varme tanker og den takknemlighet vi føler
overfor kong Olav og hans familie, når vi ønsker ham og hans familie, og
hverandre et godt, nytt år!

245

Kilde

www.regjeringen.no

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/forandringer>

250

255

260